

MARIA BARBAL
A L'AMIC
ESCOCÈS

COL·LECCIÓ CLÀSSICA
PRIMERA EDICIÓ: GÈNER DEL 2019
© MARIA BARBAL, 2019
© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.
AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA
ISBN: 978-84-664-2463-9
DIPÒSIT LEGAL: B. 28.599-2018
COMPOSICIÓ: MONTSE ARMENGOL
IMPRÈS A: CAYFOSA

WWW.COLUMNNAEDICIONS.CAT

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Taula

I

Lletra	19
Germans.....	23
Braços.....	31
Sastreria Enrich	35
Carrer Pamplona.....	45
Itinerància.....	53
Dies com anys	61
Feina i més feina	67
La pluja, sempre ella	73
Una carta.....	77
Guerra	81
Vermell	83
Blanc.....	87
Verd.....	91
Blau	95
Blanc i vermell	99
Negre.....	107

Noia	119
1	121
2	127
3	131
4	137
5	139
6	143
7	147

II

Veus. Mirades	155
Calamanda	157
Pere	169
Benet pare	173
Pia	179
Joan	183
Veva	191
Oncle Antoni	199
Encarnació.....	207

Elvira	215
Desperta i somniant	217
Roses i espines	221
Tu ets amb mi	227
Minairons.....	231
Filigrana	235
«Perdona a tu pueblo»	241
Trenant adéus	245

Benet	249
Llum.....	251
Companyia	255
Família.....	259
Passos	261
Vergonya.....	265
Deutes.....	271
Amistat	275
Romanticisme	279

III

Epíleg	285
---------------------	-----

Érem tan joves que ens havíem dit adéu per sempre.
Llavors, quan ens vam conèixer, jo estava tan enra-
biat amb aquella guerra, aquell desastre, amb aquella
Espanya, que, sense saber més que unes poques paraules de
castellà, les feia servir per renegar. Imagineu-me tal com era:
vint-i-tres anys, musculat i no gaire alt, colrat, pèl-roig, i dient,
farfallós, un discurs incompreensible. Com per sortir corrents
del meu davant. El pobre Benet, al meu costat i sense poder par-
lar, escoltava la cadena d'errors que jo, amb el meu espanyol
inepte, havia detectat en l'exèrcit republicà com si cada un fos
culpa seva. Per què no li deia dretament que havia perdut tots
els companys, dins del grup dels britànics del batalló Lincoln,
la XV B.I., la que s'havia integrat en la 15a Divisió, on ell estava
assignat?

El cas era que, després d'una nit difícil, i quan vaig fer una
pausa en el meu desvari, el meu company d'ambulància, enviat
més tard, com jo, a la mateixa cambra del mateix hospital base,
anomenem-la olla de grills número u, estava escolrit com el
guix i amb l'expressió desencaixada. Ni sabia encara com es
deia ell!

Havíem arribat al vespre, l'hospital estava a les fosques, el
sopar servit. Abans de dormir, ens van portar un panet i un vas

d'aigua a cada un. A la sala se sentien sorolls variats, algun crit, gemecs, però també rialles, converses. Alguns devien estar a punt de rebre destinació al front i, segurament, aquell fet els accelerava les ganes de fer renou i d'oblidar-se'n. Així doncs, mentre us ho afigureu, jo em posaré la mà al clatell. Us asseguro que la ferida que hi tenia era com si una burxa clavada hi fes forat. El cap em feia molt mal, però almenys ningú no m'acabava d'insultar com li havia passat al Benet. Imagineu-vos això: el portalliteres de l'ambulància havia resultat que era un xaval del seu poble, que, en reconeixes tots dos, quan el Benet havia intentat parlar-li sense aconseguir-ho, havia rigut dient que ja entenia que el Benet no volgués tornar al front. Aquell soldat tenia taques rodones a la pell, us juro que la seva fesomia retirava a la d'un gos dàlmata. Vaja! Que llest! I és clar que no hi volia tornar! Qui volia anar cap a la mort o el dolor? Però, d'això a fer-se passar per mut amb un veí del poble! Em vaig quedar amb ganes de partir aquell morro a trossos i això que el Benet encara no m'era res.

Doncs, el que deia, per tota rebuda ens van portar un panet. Jo estava mort de gana, com quasi sempre, però el Benet a penes podia empassar-se les petites mossegades que hi feia, tenia tota la boca afectada, com si fos de suro. Em va oferir un tros del seu i jo, per punt, li vaig dir que no, que no. Ei! Que no tenia manies! Us juro que me n'hauria empassat quatre, de pans mossegats com aquell, però cadascú és com és! Així, doncs, imagineu la fila que fèiem. Embenats del cap. Ell, d'una banda; jo, de l'oposada i del clatell. Bruts, cansats, i, sobretot, desesperats.

L'endemà tots dos vam recórrer els passadissos de l'hospital, perduts, sense que ens fessin prou cas, ignorant quan ens atendrien. Ningú més no entenia que el Benet, a part de la ferida al cap, intentava articular mots i no ho aconseguia. El poc personal que treballava allí no tenia temps de fixar-s'hi, hi havia casos amb més sang. Ell havia quedat incomunicat. Tal vegada, un foraster com jo era algú adequat per captar el seu silenci, el pes de la seva angoixa, algú que a penes sabia deu frases en espanyol i que estava a punt d'esclatar.

Els soldats ingressats a l'hospital base feien l'efecte d'estar tan sonats que em van abonar la idea que la part millor de la gent del país havia desaparegut. I ho vaig dir així al company. L'expressió del Benet, de dia, era d'alerta, com si, d'un moment a l'altre, pogués tornar a caure una pluja de foc i notés com els ulls se li tapaven amb un líquid i, en acabat, a la mà que s'hi passava, hi trobés sang. Llavors jo, com havia anat el bombardeig, no ho sabia. Les meves paraules devien fregar el seu dolor, però es veu que jo no podia parar de remugar. Estava convençut que es menystenien els voluntaris internacionals, que era una situació injusta i depriment per a tots. Pregonava que ja no veia l'hora de tornar a Escòcia, d'anar-me'n d'Espanya. Preveia quin seria el final d'aquella guerra. Tot em feia fàstic. Ai!, amb quin talòs furibund es va trobar el Benet!

Per sort meva, quan ja pensava que allí hi pararia boig, em van incloure en una ambulància on em vaig trobar amb d'altres voluntaris estrangers. Recordo quan li vaig dir adéu. Feia menys de quatre dies que ens coneixíem i, veient-li la cara, vaig saber que se sentia abandonat. Suposo que el fet d'haver estat ferits a la zona de Gandesa, d'arribar tots dos junts amb l'ambulància des del refugi on havíem rebut les primeres cures, la companyia silenciosa que ens havíem fet mentre al nostre voltant no trobàvem atenció, ens havia unit. Quan vam encaixar, els seus ulls brillaven, la boca serrada, i una calrada em va pujar al pit. Tot seguit, vaig girar-me de pressa per entrar al vehicle. Contempleu la meva esquena de llavors, massissa, vestida d'uniforme, amb les aixelles molles de suor, mireu com passa llimada damunt les cames, cap a l'ambulància. Ja se sap que al clatell no hi ha boca per parlar o somriure, i encara menys si està embenat.

M'havia apuntat de voluntari perquè les idees comunistes em semblaven convincents i per perdre de vista mon pare. Em sembla ara que hi havia el desig d'aventura sumat al de ser útil a una causa justa. Me'n vaig anar d'Edimburg sense avisar la família, era una mica animal, jo. A hores d'ara ja ho deveu saber.

Després de la mala experiència a l'hospital base, Vilaboi va resultar un espai on vaig recuperar la salut i la calma. L'hospital ocupava una casa noble d'una família que havia fet diners a Cuba. Allí, l'atenció mèdica va ser professional, l'ambient amable i, al cap de vint-i-quatre hores, estant a l'habitació de dotze llits on m'havien instal·lat, vaig veure-hi entrar el meu amic mut. En retrobar-nos, a la salutació que ens va reunir de nou, no hi calien paraules.

En aquell centre vaig passar-hi quinze dies, en què vam esdevenir inseparables. A la fi, el Benet, amb dificultat, començava a articular síl·labes i algun mot. A poc a poc, el polze i l'índex de la seva mà tornaven a la normalitat. Solíem passejar junts. Ell duia un bloc amb dibuixos i escrits; com podia, dibuixava les palmeres i els altres arbres del jardí. De vegades, escrivia una paraula al paper i me l'ensenyava. Jo em defensava en un castellà escàs, però allò important ens ho vam dir a base de mirades i gestos. M'oferia tabac perquè veia que fumava més que ell i jo quasi sempre el refusava. A la matinada, la tos em matava i sempre em llevava de mal humor. El metge de Vilaboi havia encertat la curació del meu estat nerviós. Al meu historial constava que m'havia resistit a llevar-me després de tantes morts, havia desobeït, i havia donat mostres d'agressivitat durant les primeres cures de la ferida de metralla al coll. Havia exigit la repatriació. Sempre com més va pitjor, jo, llavors. Així doncs, allí, em vaig aquietar. Al Benet, se li havia pronosticat la recuperació de la parla. Jo m'havia proposat no dir-li res més del que pensava de la guerra i els comandaments. A ell, encara li'n quedava, de guerra. Notava com l'afectaven les notícies i els rumors que ens arribaven sobre la situació al front. A més, jo comptava amb poques paraules per fer-me entendre; amb cap ni una per matisar.

És clar que el Benet hauria pogut morir a la guerra, com jo havia imaginat de vegades. I jo, a la Segona Mundial, com ell es va témer en recordar-se de mi. Del que jo estava quasi segur era que, després de l'ingrés a Vilaboi, quan ell ja tornés a enraonar

i recuperés la sensibilitat perduda a la mà, l'enviarien de nou a lluitar. Més possibilitats: tant el Benet com jo hauríem pogut morir després de les guerres per qualsevol altra circumstància. O, senzillament, que mai més hi hagués hagut retrobament.

Ara podria dir coses meravelloses del meu jo jove, però, la veritat, em veig com un trinxeraire, vanitós i enrabiad. Havia sofert sense a penes créixer, havia vist morir com mai, havia passat por i em creia superior als espanyols pel sol fet de ser escocès. Per tant, no diré res gaire bo de mi en aquella època. Encara que, en alguns aspectes, era molt més idealista, millor, que no pas ara.

Llavors, del Benet, ja n'havia deduït qualitats infreqüents. La generositat, la paciència. Com resistia la muesa, amb aquells ulls tristos, amb aquelles paraules com formigues en corrua, que omplien el seu bloc al costat dels dibuixos, i que llavors jo hauria volgut llegir i entendre. Qui podia imaginar que, al cap d'un munt d'anys, tornaria a veure aquells papers, quan ja no serien blancs?